

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1930

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Γ.Δ της Κ.ρ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

νιμον εἰς ἀποτελέσματα. Ἦδη τὰ κομμάτια, τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὴν Σκῦρον, ἀρχίζουν νὰ ἔχουν τὴν ἀξίαν ἔργων. Φανερόνουν παρατήρησιν, πλαστικὴν δύναμιν, συνθετικὴν ἰκανότητα, εἰλικρίνειαν. Ἀπὸ τὴν ἐπιδεικνυομένην ἐργασίαν τὰ καλύτερα εἶναι τὰ ἔγχρωμα σχεδιάσματα μορφῶν χωρικῶν. Εἶναι κινωμένα ἀνετα καὶ μὲ ἀφθονον καὶ εἰλικρινές τὸ χαρακτηριστικὸν στοιχείον.

Ὁ κ. Λουκάς Γεραλῆς.

Ὁ συμπαθέστατος καλλιτέχνης, ὁ ἀνήκων εἰς τὴν γενεάν τῶν ζωγράφων τῆς παραδόσεως, ποὺ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ παρέχῃ μὲ τὰς ὀρίμους ἐκδηλώσεις τῆς εἰς τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν ζωγραφικὴν παραγωγὴν τὰ ἔργα τὰ κατέχοντι μίαν σταθερὰν θέσιν, μὲ ἓνα βαθμὸν ἀξίας ποὺ δὲν κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ ἀξιομειώσεις μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ, μᾶς παρουσιάσεν σφέτος ἀφθονον ἐργασίαν. Ἐκπὸ περιῶν πινάκων. Τοπία, συνθέσεις ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ ἐπιτραπέζια.

Ἡ ἐφετεινὴ παραγωγὴ του, συγκρινομένη πρὸς τὴν πρὸ πενταετίας ἐκθεσίον του, παρουσιάζει αἰσθητὴν ἐξέλιξιν. Τοῦτο εἶναι καταφανές εἰς τὰς συνθέσεις του ἐκ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Ὁ κ. Γεραλῆς, ἀκούραστος, ἐξακολουθεῖ τὴν μελέτην του ἐπὶ τῆς χαρακτηριστικῆς ζωῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπαίθρου. Ὁ ζωγράφος δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείπῃ ποτὲ τὴν σπουδὴν, μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέφῃ τὴν ὀριμότητά του διὰ νὰ τὴν ἀνανεώσῃ καὶ νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ πέσῃ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς στασιμότητος. Καὶ ἡ ὀριμότης τοῦ κ. Γεραλῆ ἐμφανίζεται ἤδη ἀναφερομένη, μὲ νέον σφρίγγος καὶ μὲ νέον πλοῦτον. Μεταξὺ τῶν πινάκων του τῆς κατηγορίας αὐτῆς, ὑπῆρχε μικρὸ κομμάτι ὁ «Μυλιωνᾶς» ποὺ ἔγινε περίφημον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐκθέσεως. Ἔργον ἀριον, τελειωμένον, τοῦ ὁποίου ἡ θέσις μποροῦσε ἤδη νὰ εἶναι εἰς τὴν Πινακοθήκην. Διότι δὲν εἶναι ἀπλῶς μία ἀναπαράστασις τῆς ζωῆς. Εἶναι μία ψυχικὴ κατάστασις. Ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα προτιμῶ τὸ «Στὴ Βρύση». Εἶναι ἓνας συνθετικὸς πίναξ ἀξίος προσοχῆς. Τὸ εὐρὺ τοπίον μὲ τὸν δρόμον, ποὺ εἰς τὴν στροφὴν του φαίνονται αἱ κορυφαὶ τῶν σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ, λάμπει εἰς τὸ φῶς. Τὰ σώματα τῶν χωρικῶν ποὺ πηγαίνουν καὶ ἔρχονται εἰς τὴν κρήνην, δὲν εἶναι διακοσμητικὰ σχεδιάσματα, ὅπως μᾶς συνήθισαν νὰ βλέπομεν κάθε φιγούραν τοπίου οἱ περισσότεροι τῶν νεωτέρων ζωγράφων. Εἶναι ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις ποὺ ζοῦν. Κινοῦνται, ὑπάρχουν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων θὰ ἐσημειώονα τὸν «Φοῦρον».

Ἀλλὰ τὰ ἀριστουργήματα τοῦ κ. Α. Γεραλῆ εἶναι τὰ ἐπιτραπέζια του. Εἶναι πλέον ὁ διδάσκαλος τοῦ εἶδους. Ἡ ρεαλιστικὴ του ἐργασία, ἡ προσοχὴ του εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἀντικειμένου δὲν ζημιώνει καθόλου τὸ προσωπικὸν καλλιτεχνικὸν ἀποτέλεσμα. Τούναντίον τὸ ἐξυπηρετεῖ. Διότι τὰ φυσικὰ στοιχεῖα γίνονται διὰ τὸν κ. Γεραλῆν ὀπτικὴ ὕλη ἀναπλασσομένη ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν του ἀνα-

συνθετικὴν δύναμιν. Τὸ χρῶμα, ποὺ τοῦ παρεῖχει ἡ φύσις, περνᾷ ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν του μαγείαν καὶ, ἐνῶ ὑποβάλλει μίαν ρεαλιστικὴν ἀλήθειαν, γίνεται χρῶμα τοῦ Λουκά Γεραλῆ. Ἡ «Φράουλές» του εἶναι ἓνας πίναξ ἰκανὸς νὰ δικαιώσῃ ἓνα ὀλόκληρον ἔργον καλλιτέχνου. Μὲ τοιαῦτα ἀποτελέσματα καὶ μὲ τὴν ἐργατικότητα, ὁ ὄριμος αὐτός, ἀλλ' ἀνανεούμενος ὀλοένα ζωγράφος μᾶς ὑπόσχεται πάρα πολλὰ ἀκόμη.

Δ.Κ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Χ. Ἀνδρούτσου: Τολστόϊ, Νίτσε, Μπέρξων.

Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὰς τρεῖς φιλοσοφικὰς μελέτας, τὰς ὁποίας ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ὁ φιλόσοφος καὶ θεολόγος κ. Χ. Ἀνδρούτσος. Ἐν αὐτῷ ἀναλύει τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ Τολστόϊ, Νίτσε καὶ Βέρξων, οἵτινες, διαφέροντες ἐν πολλοῖς, ἔχουσι τοῦτο τὸ κοινόν, ὅτι ἔχουσι ὡς βάσιν καὶ οἱ τρεῖς τὴν ζωὴν) ὅτι ἐξαγγέλλουσι ἀνευ ἀποδείξεων καὶ ἐπαρκῶς αἰτιολογίας, τὰ θεωρήματα αὐτῶν, ὡς τινες προφήται καὶ θρησκείων δημιουργοί, ὅτι καὶ οἱ τρεῖς εἶναι ἔξοχοι συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι τοῦ λόγου ἀπαράμιλλοι, γράφοντες γλῶσσαν πλήρη δυνάμεως καὶ ζωῆς, γλῶσσαν μεστὴν ἀρμονίας, εἰκόνων καὶ λυρικῶν ἐξάρσεων.

Ἐν τῷ μὲν Τολστόϊ ἐξετάζει διεξοδικῶς α') ἐν σχέσει πρὸς τὸν πολιτισμόν, β') ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ γ') ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν θρησκείαν καθόλου. Ἐν τῷ Νίτσε α') ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ κακόν, τὰς καθιερωμένας ἠθικὰς ἀρχάς, β') ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρετὴν, τὴν ὁδὸν τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως καὶ γ') ἐν σχέσει πρὸς τὸν προορισμόν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν δημιουργίαν τοῦ ὑπερ-ἄνθρωπου. Καὶ τοῦ Βέρξων ἀνακρίνει τὰς περὶ ζωτικῆς ὁργῆς, ἐξελίξεως, καὶ ἐνοράσεως θεωρίας. (Καταδείξας δὲ τὰς ἐσωτερικὰς ἀντιφάσεις καὶ τὰ ἄλλα ἀσύστατα αὐτῶν διδάγματα, ἐκφέρει ἐν κεφαλαίῳ τὴν περὶ αὐτῶν γενικὴν κρίσιν ὡς ἑξῆς: Ὁ μὲν Τολστόϊ, λέγει, εἶναι εἰς ὄνειροπόλος ὄνειροπολῶν τὸ ὄνειρον, ὅπερ ὄνειρευθήσαν τόσαι εὐαίσθητοι ψυχαὶ καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ ἴσου αἰῶνος, ἀναπλάττουσαι ἐν τῇ φαντασίᾳ των τὴν μέλλουσαν κοινωνίαν ὡς πολιτείαν ἐν ἣ δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλούσιοι καὶ πτωχοί, εὐγενεῖς καὶ κοινοί, ἀλλ' οἱ πάντες; θὰ ἐργάζωνται ἐξ ἴσου, θὰ ἔχωσι τὰ αὐτὰ καὶ θὰ ἀπολαύωσι τῶν αὐτῶν.)

Ὁ Νίτσε δὲν εἶναι ἀκριβῶς εἰπεῖν φιλόσοφος, οὐ μόνον διότι δὲν ἔχει σύστημα, οὐ μόνον διότι στερεῖται τῆς οὐσιώδους φιλοσοφικῆς ιδιότητος, τῆς ἀκολουθίας, ἀλλὰ κυρίως διότι δὲν ἔχει φιλοσοφικὰς ἰδέας ὀρισμένας. Τὰ πάντα κινῶνται καὶ ἐξαλλάσσουσι παρ' αὐτῷ. Ὁ Νίτσε εἶναι ποιητής, ἐκθέτων αὐτοσχεδίοις στοχασμούς, ποικιλλοντας κατὰ τὰς ἐκάστοτε διαθέσεις καὶ ποιητικὰς ἐμπνεύσεις. Ὅθεν καὶ εἰς ἀληθῆ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ἐκεί-

μῆσιν ἄγει οὐχὶ ἡ κριτική, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ψυχολογική τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀνάλυσις». Ὁ δὲ Bergson ἐκτίθησιν ἐν νέῳ ὅλως φωτὶ τὰ φιλοσοφικά προβλήματα τὰ ἀπασχολήσαντα τὴν νεωτέραν διάνοιαν, χωρὶς νὰ λύη αὐτὰ.

Ἡ ἀνάλυσις καὶ τῶν τριῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων γίνεται μὲ μεγάλην βαθύτητα καὶ ἐμβρίθειαν, μὲ καταπληθυσούσαν φιλοσοφικὴν πολυμάθειαν καὶ γλαφυρότητα καὶ δύναμιν γλώσσης ἀπαραμίλλον. Ἄνευ δὲ ὑπερβολῆς δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ τρεῖς αὗται μελέται τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ἀποτελοῦσιν ἀριστον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ φιλοσοφικὸν ἀνάγνωσμα, ὅπερ εἰσάγει τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν βαθυτέραν ἀντίληψιν τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας.

N. M.

Ἐμμαν. Γ. Πρωτοψάλτη: «*Ἡ συμβολὴ τῆς Κάσσοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821*» (μετὰ σημειώματος περὶ συμβολῆς ὁλοκλήρου τῆς Δωδεκανήσου). Ἐν Ἀθήναις 1930, σχ. 8^ο σελ. 48.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμη ἐξακριβωθῆ ἐντελῶς ποιά ἦταν ἡ ἔχτασις πού πῆρε ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 21 στίς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ ποιὸς ὁ βαθμὸς τῆς συμβολῆς κάθε περιοχῆς στὸν κοινὸν ἀγῶνα. Δὲν ὑπάρχει βέβαια ἀμφιβολία ὅτι οἱ περιοχές πού ἐπρωτοστάτησαν καὶ πού ἐγίναν τὸ θέατρο τῶν πιὸ αἵματηρῶν συγκρούσεων ἦταν ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεὰ Ἑλλάδα, πού εἶχαν ἀναπτυχθῆ βιομηχανικά, καὶ τὰ νησιά, πού εἶχαν ἀναπτύξει ἐμπορικὸ τόλο. Εἶναι ὁμως ἐξίσου βέβαιο ὅτι ὑπῆρξαν καὶ ἄλλες περιοχές, πού ἀπείνησαν στὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξέγερσης, μὰ πού τὸ κίνημά τους δὲν ἐπέτυχε, εἴτε γιατί δὲν εἶχαν ὠριμάσει οἱ ἀπαραίτητοι ἀντικειμενικοὶ ὅροι, εἴτε ἐπειδὴ, γιὰ λόγους γεωγραφικοῦς, ἀπομονώθηκε ἡ προσπάθειά τους ἀπ' τὸ κέντρο τοῦ ἀγῶνα καὶ πνίχτηκε εὐκολά. Οἱ περιοχές αὐτὲς εἶναι καιρὸς νὰ γνωριστοῦν, ὄχι μονάχα γιὰ νὰ ὁλοκληρωθῆ ἡ στατιστικὴ ὅλων τῶν συντελεστῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασις, μὰ καὶ γιὰ κάτι ἄλλο σπουδαιότερο: Ἀπ' τὴν προσεχτικὴ μελέτη τῆς κοινωνικῆς σύνθεσις τῶν περιοχῶν αὐτῶν καὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον διεξήγαγαν τὸν ἀγῶνα τους θὰ βγοῦν συμπεράσματα χρήσιμα γιὰ τὴ λύση τοῦ ἐπίμαχου ζητήματος, ποιὸς ἦταν ὁ πραγματικὸς χαρακτήρας τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασις.

Ὑποστηρίχτηκε ὅτι ἐκεῖνος πού παρασκεύασε καὶ ὕστερα ἐβίασταξε τὸν ἀγῶνα τοῦ 21 δὲν ἦταν οὔτε τὸ παπαρηγοπολικὸ προαιώνιο «ἔθνος», οὔτε τὸ καρολιδικὸ «Γένος ἡμῶν», ἀλλὰ ἡ νεορῆ ἀστικὴ τάξις τῆς Ἑλλάδας, ἐπειδὴ εἶχε ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπὸ πολιτικὴ ἐλευθερία γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν δημιουργικὸ της προορισμὸ μέσα στὴν ἱστορία. Τὰ βασικὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς θεωρίας αὐτῆς—γιατί δὲν εἶναι, παρὰ μιὰ θεωρία—εἶναι γνωστὰ καὶ δὲν πρόκειται νὰ συζητηθοῦν ἐδῶ. Ἐφόσον πρόκειται γιὰ ζήτημα καθαρὰ ἱστορικὸ, ἡ ἐνίσχυσις ἢ ἡ ἀπόρριψις τῆς γνώμης αὐτῆς θὰ προέλθῃ

ἀπ' τὴν ἀπροκατάληπτη ἱστορικὴ ἐρευνα. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς κάθε ἐργασία, ὅπως ἡ παραπάνω μελέτη τοῦ κ. Π., εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα, γιατί δίνει στὸν ἐρευνητὴ νέο ὕλικό, πού θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ βρῆ τὴν ἀλήθεια. Τὸ συμπέρασμα λ. χ. πού βγαίνει ἀπ' τὸ βιβλίον τοῦ κ. Π. σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα αὐτό, εἶναι ἐπιοκοδομητικὸ τῆς παραπάνω θεωρίας: Ἀπὸ ὅλα τὰ Δωδεκανήσα, ἐκεῖνη πού πρωτοστατεῖ στὸν ἀγῶνα, εἶναι ἡ Κάσσο, γιατί εἶναι ἀστικὰ ἀνεπτυγμένη περισσότερο ἀπ' τὰ ἄλλα νησιά. Ἀπ' τίς τελευταῖες ἐρευνες σχετικὰ μὲ τὴν συμβολὴ τῆς Θεσσαλομαγνησίας στὴν ἐπανάστασις τοῦ 1821, πάλι τὸ ἴδιο προκύπτει: ὅτι, ἐνῶ τὰ χωριά τοῦ Πηλίου, πού μὲ τὴν μικροβιομηχανία τους εἶχαν ἀναπτύξει ἀστικὴ ζωὴ, πῆραν μέρος στὴν ἐπανάστασις, ὅλα τὰ χωριά τοῦ ἀπέραντου Θεσσαλικοῦ κάμπου, ἐπειδὴ ἡ κοινωνικὴ τους ὀργάνωσις ἦταν ἀκόμα φεουδαρχικὴ, δηλ. τσιφληκάδες καὶ κολλῆγοι, δὲν κινήθηκαν καθόλου στὸ σάλπισμα τῆς ἐξέγερσης. Ἐπίσης σὲ μιὰ μελέτη πού ἐλπίζω νὰ δημοσιεύσω, σχετικὴ μὲ τὴν ἀπήχησις πού βρῆκε ἡ ἐπανάστασις στὰ νησιά τοῦ Ἰονίου πελάγους, πάλι τὸ ἴδιο προκύπτει: Ἐκεῖ ὁ Ἕλληνας τιμαριόχος τῆς Ἰμβροῦ καὶ Σαμοθράκης ὄχι μονάχα δὲν ὑποκίνησε τοὺς Ἰμβριούς σὲ ἐξέγερσις, ἀλλὰ, μόλις ἔμαθε ὅτι ἡ Σαμοθράκη ἐτοιμάζεται νὰ ἐπαναστατήσῃ, τσακίστηκε νὰ πάη ἐκεῖ καὶ ἔκανε τὰ ἀδύνατα δυνατὰ νὰ τοὺς μολοδίσῃ. Αὐτὰ ὁμως δὲν ἀρκοῦν. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προχωρήσῃ ἡ ἐρευνα. Ποιὸς θὰ εἶναι τρελλὸς νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ πιστεύῃ πράγματα πού ἡ ἐρευνα θὰ ἀπέδειχνε πῶς δὲ συμφωνοῦν μὲ τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα. Ἐν τῷ μεταξύ ὁμως πρέπει νὰ πάψουν νὰ θεωροῦνται ὑβριστικὰ γιὰ τὴν ἀστικὴ τάξις τὰ συμπεράσματα αὐτά, πού ἴσια ἴσια ἀποτελοῦν τοὺς μεγαλύτερους τιμητικοὺς τίτλους τῆς ἱστορικῆς σταδιοδρομίας. Ἐγὼ δὲν ξέρω λαμπρότερη ἀπολογία γιὰ μιὰ κοινωνικὴ τάξις ἀπ' τὸ νὰ ξεσκλαβώσῃ τὴ χώρα της καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὴ σημερινὴ τῆς ἀνάπτυξις.

Ὁ κ. Π. στὸ παραπάνω βιβλίον του δημοσιεύει 30 ἔγγραφα ἀναφερόμενα στὴν ἐπανάστασις τῆς Κάσσο, πού φυλάγονται στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη καὶ προτάσσει ἕνα εἰσαγωγικὸ σημείωμα γιὰ τὴν συμβολὴ ὁλοκλήρου τῆς Δωδεκανήσου στὴν ἐπανάστασις. Ὁ τρόπος τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων εἶναι ἀψογὸς καὶ τὸ εἰσαγωγικὸ σημείωμα γραμμένον μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ ἀγάπη. Συγκινεῖ ἰδιαιτέρως ἡ ἐμφάνισις τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς πού ἡ λεύτερη Ἑλλάδα πανηγυρίζει τὰ ἑκατόχρονά της, βρῖσκειται στὴν τραγικὴ ἀνάγκη ν' ἀπαγορέψῃ στοὺς Δωδεκανησίους ἀκόμα καὶ νὰ λάβουν μέρος στὸν πανηγυρισμὸ τῆς δικῆς της λευτεριάς.

Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων δὲν εἶναι δυστυχῶς τόσο πλούσιο σὲ πληροφορίες, γιατί τὰ περισσότερα εἶναι πιστοποιητικὰ γιὰ τὴ συμμετοχὴ διαφόρων Κασσίων στὴν ἐπανάστασις καὶ γιὰ τὰ ἔξοδα πού ἔκαμαν, καὶ ἔχουν ἐκδοθῆ γιὰ τὴν εἰσπραξὴ ἀποζημιώσεων ἀπ' τὴν Ἐλ-